

Қазақстан Республикасы Ғылым және жоғары білім министрлігі
Л.Н. Гумилев атындағы Еуразия ұлттық университеті
Қазақ тіл білімі кафедрасы

ҚР ҰҒА академигі, филология ғылымдарының докторы,
профессор, көрнекті тіл маманы, әдебиет сыншысы,
публицист М.С. Серғалиевтің 85 жылдығына арналған
«МЫРЗАТАЙ СЕРҒАЛИЕВ ЖӘНЕ ФИЛОЛОГИЯ МӘСЕЛЕЛЕРІ»
атты халықаралық ғылыми-практикалық конференция
МАТЕРИАЛДАРЫ

Астана, 2023

**ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫ ҒЫЛЫМ ЖӘНЕ ЖОҒАРЫ БІЛІМ МИНИСТРЛІГІ
Л.Н. ГУМИЛЕВ АТЫНДАҒЫ ЕУРАЗИЯ ҰЛТТЫҚ УНИВЕРСИТЕТІ**

**ҚР ҰҒА академигі, филология ғылымдарының докторы, профессор,
көрнекті тіл маманы, әдебиет сыншысы, публицист М.С. Серғалиевтің
85 жылдығына арналған
«МЫРЗАТАЙ СЕРҒАЛИЕВ ЖӘНЕ ФИЛОЛОГИЯ МӘСЕЛЕЛЕРІ»
атты халықаралық ғылыми-практикалық конференция
МАТЕРИАЛДАРЫ**

Астана 17 наурыз 2023 жыл

ӘОЖ 80/81
КБЖ 81.2
Қ70

Баспаға Л.Н. Гумилев атындағы Еуразия ұлттық университетінің ғылыми кеңесі ұсынған

Редакция алқасын басқарған: Сыдықов Е.Б.

Редакция алқасы: А.Бейсенбай, Қ.Саркенова, Б. Әбдуәліұлы (жауапты шығарушы),
Маликов Қ., Кенжалин Қ.К.

ҚР ҰҒА академигі, филология ғылымдарының докторы, профессор, көрнекті тіл маманы, әдебиет сыншысы, публицист М.С. Серғалиевтің 85 жылдығына арналған «МЫРЗАТАЙ СЕРҒАЛИЕВ ЖӘНЕ ФИЛОЛОГИЯ МӘСЕЛЕЛЕРІ» атты халықаралық ғылыми-практикалық конференция материалдары. – Астана: Л.Н. Гумилев атындағы ЕҰУ, 2023. – 345 б.

ISBN 978-601-337841-1

Қазақ тіл білімінің қалыптасуы, дамуы, бүгінгі көтерілген дәреже-биігі – қазақ ғалымдарының ондаған жылдарғы ұжымдық ізденістерінің жемісі. Осы ұжымның ішінде М.Серғалиевтің есімі оқшау аталатын мамандар қатарында тұрады. Ол тіл білімі, публицистика, әдістеме бағытында қатар еңбек етіп, қазақ руханиятында өзіндік із қалдырды. Бүгінде ғалым-ұстаздың қалыптастырған ғылыми мектебі өз жұмысын жалғастыруда, сонымен қатар серғалиевтану ізденістері де басталып келеді. Жинақта жарық көрген ғалымның ғылыми мұрасына арналған зерттеулер – сол жұмыстардың нақты көрсеткіші.

Конференция Мырзатай Серғалиевтің ғылым мұрасын зерделеуге және жалпы филология мәселелеріне арналған. Жинақта отандық зерттеушілермен қатар, түркі тілдес елдер ғалымдарының тіл, әдебиет, тарих, әдістеме салалары бойынша жасаған баяндамалары мен мақалалары жарияланып отыр.

ISBN 978-601-337841-1

ӘОЖ 80/81
КБЖ 81.2

© Қазақ тіл білімі кафедрасы, 2023

мазмұндағы үлгілік оқу бағдарламасы (оқыту қазақ тілінде) ҚР Білім және ғылым министрінің 2013 жылғы 3 сәуірдегі №115 бұйрығына 113,193 қосымша болып бекітілген.

4. Абайдың 175 жылдық мерейтойына орай Шығыс Қазақстан облысы білім басқармасының сараптау кеңесінің 2020 жылғы 5 қаңтардағы №1 хаттамасы негізінде қолдануға бекітілген жалпы білім беретін ұйымдарының 5-8 сыныптарына арналған «Абайтану» курсы бойынша аймақтық оқу бағдарламасы.

5. Мамырбекова Г.А "The Qazaq Times" <https://qazaqtimes.com/article/75879> сайтынан алынды.

6. Абай. Двадцать стихотворений на трех языках [Текст] / Абай ; сост., автор предисл., послесл. и коммент. Г. Бельгер ; пер. с нем. Л. Кошут. - Астана : Аударма, 2008. - 136 с.

ҚАТЫСЫМДЫҚ БАҒДАРЛЫ ОҚЫТУДА ҚОЛДАНЫЛАТЫН ЖАТТЫҒУЛАР ЖҮЙЕСІ

КУРМАНОВА А. К.

Л.Н.Гумилев атындағы ЕҰУ докторанты.

Қазақстан, Астана қ.

Аңдатпа. Мақалада қатысымдық бағдарлы оқытуда қолданылатын жаттығулар жүйесі қарастырылды. Қатысымдық бағдарлы оқыту туралы түсінік берілді. Бұл жүйенің негізгі ұғымдар анықталды: шынайылық, интерактивтілік, икемділік және тапсырмаға бағытталған тәсіл. Осы бағытта ғылыми-зерттеу жұмыстарымен айналысқан отандық ғалымдардың еңбектері сараланып, олардың зерттеулерінің нәтижелері көрсетілді. Сонымен қатар, қатысымдық жаттығудың басты ерекшелігі мен артықшылықтарына жан-жақты тоқталып, мысалдар келтірілді. Нәтижесінде қатысымдық бағдарлы оқытуда қолданылатын жаттығулар жүйесі тілді үйренудің маңызды әдісінің бірі деген тұжырым жасалды.

Кілт сөздер: қатысымдық құзыреттілік, қатысымдық бағдарлы оқыту, жаттығулар жүйесі, қатысымдық жаттығу, қарым-қатынас, дағдылар.

Аннотация. В статье рассмотрена система упражнений коммуникативной направленности обучения, которая используется в процессе изучения языка. Автором были определены ключевые понятия, лежащие в основе этой системы: аутентичность, интерактивность, гибкость и ориентированность на задание. В статье названы работы отечественных ученых, занимающихся научными исследованиями в этом направлении, а также показаны результаты их изысканий. Кроме того, были подробно описаны основные особенности и преимущества коммуникативных упражнений, приведены примеры их использования. Автор статьи сделал вывод о том, что система упражнений коммуникативной направленности обучения является важнейшим методом изучения языка.

Ключевые слова: коммуникативная компетентность, коммуникативная направленность обучение, система упражнений, коммуникативные упражнения, общение, навыки.

Annotation. The article considers the system of exercises of a communicative orientation, which is used in the process of learning a language. The author has defined the key concepts underlying this system: authenticity, interactivity, flexibility and focus on the development of skills. The article reveals the works of domestic scientists engaged in scientific research in this direction, and also shows

the results of their research. In addition, the main features and advantages of communicative exercises have been described in detail, examples of their use are given. The author of the article concludes that the system of communicative exercises is the most important method of learning a language.

Key words: communicative competence, communicative orientation of training, system of exercises, communicative exercises, communication, skills.

Қазақ тілін үйрету үдерісінде қатысымдық құзыреттілікті қалыптастырудың ең тиімді жолы – қатысымдық бағдарлы оқыту. Бұл тілді үйретудегі жаңа ізденіс, қазіргі өзекті мәселелердің бірі. Осы өзекті мәселе бірнеше зерттеу еңбектеріміздің нысанына айналды [1,402]. Зерттеуімізде тек тілдің грамматикасы мен лексикасын игертуді ғана емес, сонымен қатар сол тілде қарым-қатынас жасауға қажетті дағдыларды игерту, тілді шынайы өмірде қолдануға бейімдеу, нәтижесінде білім алушылар күнделікті тұрмыстағы қарапайым қатынаста қазақ тілінде тиімді сөйлесе алу керек екені дәйектелген болатын [2,92]. Ал қазақ тілінде тиімді сөйлесуді қалыптастырудың тиімді жолы – қатысымдық бағдарлы оқытуда қолданылатын жаттығулар жүйесі. Сондықтан қатысымдық бағдарлы оқытуда қолданылатын жаттығулар жүйесі туралы мәселені жан-жақты қарастырған жөн.

Қатысымдық бағдарлы оқыту – нақты өмірлік жағдайларда қарым-қатынас жасау үшін тілді қолданудың маңыздылығын көрсететін оқыту түрі. Оның мақсаты – оқытылатын тілдің грамматикасы мен лексикасын игерту ғана емес, сол тілде қарым-қатынас құзыреттілігін қалыптастыру, ұсынылған тақырып аясында қазақ тілін қарым-қатынас құралы ретінде пайдалануға қажетті дағдыларды игерту. Бұл оқыту түрінде білім алушылар тілдік формаларды біліп қана қоймай, оларды нақты қарым-қатынас мақсатында қалай қолдану керектігін үйренеді, тілді шынайы өмірде қолдануға бейімделеді. Яғни, қатысымдық бағдарлы оқытуда белгілі бір тіл туралы білім берілмейді, керісінше сол тілді қолдана отырып, қарым-қатынас жасау көзделеді, тілдік коммуникация жүзеге асады. Осы тұрғыда, мақалада қатысымдық бағдарлы оқытуда қолданылатын жаттығулар жүйесінің негізінде қандай ұғымдар жатқаны, сондай-ақ оның тіл үйренудегі басқа тәсілдермен салыстырғанда қандай ерекшеліктері мен артықшылықтары бар екенін қарастыру мақсат етілді. Осы бағытта ғылыми-зерттеу жұмыстарымен айналысқан отандық ғалымдардың еңбектері сараланып, олардың зерттеулерінің нәтижелері көрсетілді.

Қазақ тілін оқытудың негізгі міндеттерінің бірі – білім алушылардың қатысымдық құзыреттілігін, яғни тілді өмірлік жағдаяттарда қолдана білуді қалыптастыру. Бұл мәселені шешу үшін қатысымдық бағдарлы оқытуға негізделген жаттығулар жүйесі кеңінен қолданылады. Қатысымдық бағдарлы оқытуда қолданылатын жаттығулар жүйесі білім алушылардың қазақ тілінде өзара әрекеттесуін және қарым-қатынас дағдыларын дамытуға бағытталған әртүрлі тапсырмалар мен әрекеттерді қамтиды. Жүйенің негізінде жатқан негізгі ұғымдар: *шынайылық (аутенттілік), интерактивтілік, икемділік және тапсырмаға бағытталған тәсіл.*

1) *Шынайылық (аутенттілік)* – білім алушылардың қатысымдық дағдыларын дамыту үшін шынайы, табиғи тілдік материалдарды және өмірде кездесетін жағдайларды пайдалануға негізделген тәсіл. Оның ең тиімді жолы – тек оқулықтардан грамматика мен лексиканы үйреніп қана қоймай, үйренгендерін нақты тілдік жағдайда қолдану. Тіл үйретудегі шынайылық тәсілінің тиімділігі Е.В.Носонович, Р.П. Мильруд зерттеулерінде қарастырған. Е.В.Носонович и Р.П.Мильруд: «...аутентичный текст характеризуется естественностью лексического наполнения и грамматических форм, ситуативной адекватностью используемых языковых средств, иллюстрирует случаи аутентичного словоупотребления. Такому тексту присущи логическая целостность и тематическое единство», - дей келе [3,14], тіл үйретуде шынайы материалдар мен жағдайларды пайдалана отырып, аутенттілік тәсілдің қолданылуын, тиімділігін зерттеп, бұл

тәсіл білім алушылардың қызығушылығын, уәжін арттырып, қатысымдық дағдыларын жетілдіре алатынын анықтады.

2) *Интерактивтілік* – білім алушылардың оқу үдерісіне белсенді қатысып, ақпарат пен тәжірибе алмасуға негізделген тәсіл. Бұл тәсілде оқытушы білім алушыларды бір-бірімен қарым-қатынас жасауға ынталандыратын және ынтымақтастыққа жағдай жасайтын фасилитатор қызметін атқарады. Тәсілдің маңызды құрамдас бөлігі – әртүрлі интерактивті әдістер мен технологияларды қолдану. Мысалы, ойындар, рөлдік ойындар, пікірталас және т.б. Тілдерді оқытуда интерактивтілік әдісті қолдану бойынша қазақстандық және шетелдік ғалымдар көптеген зерттеулер жүргізуде. Мысалы, Н.Г. Балицкая, В.И. Андреев, В.П. Беспалько, В.К.Григорьев, О.С.Когут, О.О.Кравчик, Т.М.Садыков, Л.В.Маркова, Е.А. Капранова, А.П. Панфилова, О.Г. Сиротинко, Е.А.Леушина, А.Қ. Әлімовтар интерактивті әдістерді қолданудың тиімділігін зерттеуде. Ғалымдар мен практиктердің пікірінше, болашақ маманды кәсіби даярлау үдерісінде білімді меңгеру, іскерлік пен дағдыны қалыптастыру, тұлғалық және кәсіби маңызды қасиеттерді дамыту, оқытудың интерактивті әдістерін оқу үдерісінде қолданғанда тиімді.

3) *Икемділік* – оқу үдерісін әрбір білім алушының жеке қажеттіліктері мен қабілетіне қарай бейімдеуді көздейтін тәсіл. Бұл тәсіл оқытуда максималды нәтижеге қол жеткізуге мүмкіндік береді, өйткені ол әрбір білім алушының ерекшеліктерін ескереді. Икемділік тәсілін қолдану бойынша шетелдік ғалымдар Лангерак және т.б. «Тілді икемді оқыту: мазмұн мен тілді кіріктірілген оқыту мен студентке бағытталған оқытудың тілді үйренуге әсері» атты еңбектерін атауымызға болады. Бұл еңбекте икемділік тәсілінің тиімділігі тіл мен мазмұнды біріктіру және білім алушыға бағытталған тәсілдің үйлесімі мысалында зерттелді [4].

4) *Тапсырмаға-бағдарланған тәсіл* конструктивизм идеяларына негізделген, онда білім алушы өзінің өмірлік және кәсіби тәжірибесіне сүйене отырып, өз білімін белсенді түрде құрады. Бұл тәсілдің негізгі қағидасы – білім алушылар өздеріне маңызды жағдаяттар мен тапсырмаларды пайдалана отырып, тілді меңгереді, тілдік дағдыларды қолдана отырып, өмірінде және қызметінде туындауы мүмкін нақты мәселелерді шешуге үйренеді. Шетелдік ғалым Н.Нолес «Autonomy and Foreign Language Learning» атты еңбегінде ағылшын тілін оқытуда тапсырмаға бағытталған тәсіл білім алушылардың сабаққа деген ынтасын және қызығушылығын айтарлықтай арттыратынын көрсеткен зерттеулер жүргізілді. Сондай-ақ, бұл әдісті қолданып оқыған білім алушылардың ағылшын тілін дәстүрлі әдіс-тәсілдерді қолданып оқығандарға қарағанда, білімдері мен дағдылары жоғары екендігі дәлелденді [5].

Қатысымдық бағдарлы оқытуда қолданылатын жаттығулар жүйесінің негізінде жатқан негізгі ұғымдар тілді тиімді оқытуды қамтамасыз етеді. *Шынайылық тәсіл* білім алушыларға тілді шынайы өмірлік жағдайларда қолдануға дағдылануға көмектеседі, бұл тілді қолдануға деген қызығушылық пен сенімділікті арттырады. *Интерактивтілік тәсілі*, өз кезегінде, қатысымдық дағдыларды дамытуға және ауызша сөйлеуді жетілдіруге ықпал ететін әртүрлі қатысымдық жаттығуларға қатысуға мүмкіндік береді. *Тәсілдің икемділігі* нұсқаушыларға жаттығуларды білім алушылардың қажеттіліктері мен тіл деңгейлеріне сәйкес бейімдеуге мүмкіндік береді, бұл ең жақсы оқу тәжірибесін қамтамасыз етеді. *Тапсырмаға-бағдарланған тәсіл* білім алушыларға шынайы мәселелерді шешуге қажетті тілдік дағдыларды меңгеруге көмектеседі, бұл тілдің күнделікті өмірде практикалық қолдану деңгейін арттырады.

Ал қатысымдық бағдарлы оқытуда қолданылатын жаттығулар жүйесінің негізгі ерекшеліктеріне келсек, оның *басты ерекшелігі* – тілді нақты коммуникативті жағдайларда қолдануға бағыт-бағдар беру. Бұл жаттығулар білім алушыларға нақты өмірлік жағдайларға байланысты берілетін тапсырмаларға негізделеді. Мысалы, *ана тілінде сөйлейтін адамдармен сөйлесу, саяхаттау, халықаралық компанияда жұмыс істеу* және т.б. Қатысымдық жаттығулар білім алушыларға тілді түсінуге ғана емес, сонымен қатар нақты контексте қолдануға көмектеседі. Бұл оларды тілдік және сөйлеу жаттығуларынан ерекшелендіреді. Нәтижесінде

қатысымдық бағдарлы оқытуда қолданылатын жаттығулар жүйесі білім алушыларға тек қазақ тілде сөйлеуге ғана емес, сонымен қатар ана тілінде сөйлейтіндерді түсінуге және олармен практикалық қарым-қатынасқа түсуге көмектеседі. Сондай-ақ қатысымдық бағдарлы оқытуда қолданылатын жаттығулар жүйесінің бірнеше артықшылықтары бар.

Біріншіден, білім алушылардың *сұрақ қою, өз ойын, пікірін білдіру, әңгімелесушіні тыңдау* сияқты коммуникативті дағдыларды дамытуға көмектеседі. Нәтижесінде білім алушылар қазақ тілінде сөйлеп қана қоймай, сонымен қатар сол тілде қарым-қатынас жасауды үйренеді, бұл олардың жеке өмірінде және мансабында көмектеседі. Мысалы, қатысымдық жаттығулардың бір бөлігі ретінде білім алушыларға берілген тақырып бойынша бір-бірімен өзара әрекеттесу үшін рөлдік ойындарды ұсынуға болады. Бұл ойын барысында білім алушылар серіктестерін тыңдап, түсінуге, өз ойлары мен пікірлерін айтуға, сұрақ қоюға үйренеді. Нәтижесінде олар тілде тиімді қарым-қатынас дағдыларын дамыта алады, бұл оларға күнделікті қарым-қатынастан кәсіби іс-әрекетке дейін өмірдің әртүрлі салаларында көмектеседі.

Екіншіден, қатысымдық жаттығулар басқа жаттығу түрлеріне қарағанда *қызықты және мағыналы болады*. Бұл олардың нақты жағдайлар мен тапсырмалар төңірегінде құрылуымен байланысты. Мысалы, қатысымдық жаттығуы *жұмыс сұхбатын өткізу* немесе *мейрамханада тағамға тапсырыс беру* сияқты шынайы өмірге қатысты болуы мүмкін. Бұл білім алушыларға тілді болашақта кездесетін практикалық жағдайларда қолдануға және олардың дағдыларын іс жүзінде қолдануды үйренуге мүмкіндік береді. Неғұрлым қызықты және мағыналы іс-әрекеттер білім алушылардың тіл үйренуге деген ынтасын және қызығушылықтарын арттыруға көмектеседі.

Үшіншіден, қатысымдық жаттығулар *тілдік кедергіні жеңуге, қазақ тілінде сөйлесу кезінде сенімділікті сезінуге* де көмектеседі. Себебі, мұндай жаттығулар білім алушыларға тілді практикада жаттықтыруға, мұғалімнен және басқа білім алушыдан кері байланыс алуға мүмкіндік береді. Мысалы, білім алушылар өз мамандығы бойынша *жобаны құру және ұсыну, жергілікті тұрғындармен қазақ тілінде сұхбат жүргізу, топтық пікірталаста өз көзқарастарын дәлелдеу* сияқты тапсырмаларды орындаған соң оқытушымен, топтағы білім алушымен кері байланысқа түсіп, өзінің жұмысы туралы ақпарат алады, қателіктерін немесе жақсартатын тұстарын біледі, олармен жұмыс жасайды, өз көзқарасын білдіреді [6, 69-77].

Төртіншіден, қатысымдық жаттығулар *топта ынтымақтастық, идеялармен бөлісу және мәселелерді шешу* сияқты өзара әрекеттестік пен әлеуметтік дағдыларды дамытады. Бұл дағдылар нақты өмірде сәтті қарым-қатынас жасау үшін өте маңызды, өйткені сізге жиі командада жұмыс істеуге, әртүрлі мәдениеттегі адамдармен сөйлесуге және ымыраға келуге тура келеді. Мысалы, белгілі бір тақырып бойынша пікір алмасуды қамтитын тапсырма білім алушылардың топта ынтымақтастық пен қарым-қатынас жасау дағдыларын дамытуға көмектеседі. Сонымен бірге студенттер белгілі бір көзқарасты жақтаушы және қарсылас ретінде әрекет ете алады және ортақ мақсатқа жету үшін - негізделген және дәлелді қорытынды жасау үшін бірлесіп жұмыс істей алады.

Бесіншіден, білім алушылар *нақты қажеттіліктерге бейімделеді*. Бұл оқытушылар әр білім алушының қажеттіліктері мен қызығушылықтарын қанағаттандыратын жаттығуларды құрастыра алатынын білдіреді, бұл стандартталған тілдік немесе сөйлесу жаттығуларын пайдалану кезінде қиын болуы мүмкін. Мысалы, егер білім алушы тобы бизнеспен айналысса, онда оқытушы іскерлік келіссөздерге немесе бизнес-жоспарлауға байланысты қатысымдық жаттығуларын жасай алады. Егер студенттер белгілі бір елдің мәдениетіне қызығушылық танытса, онда осы елдің мәдени дәстүрлері мен әдет-ғұрыптарын зерттеуге және талқылауға байланысты қатысымдық жаттығуларын қолдануға болады. Осылайша, қатысымдық жаттығуларын білім алушылардың белгілі бір тобының қызығушылықтары мен

қажеттіліктеріне бейімдеуге болады, бұл олардың тілді тиімді меңгеруіне және таңдалған салада дамуына көмектеседі.

Алтыншыдан, білім алушыларға *тілді шынайы өмірде қалай қолдану керектігін үйренуге* көмектеседі. Бұл қарым-қатынас, ақпарат алмасу немесе мәселені шешу сияқты коммуникативті мақсаттарға жету үшін студенттер тілді пайдалана алатын жағдайларды жасау арқылы қол жеткізіледі. Мысалы, *мұғалім мейрамханада тағамға тапсырыс беру, дүкен сатушысымен сөйлесу немесе қонақұйді брондау* сияқты шынайы өмірде туындауы мүмкін жағдайда білім алушылар әртүрлі рөлді сомдауы мүмкін. Білім алушылар бұл жағдайда өз мақсатына жету үшін тілді қолдануы керек, басқа білім алушылармен сөйлесуші рөлінде сөйлесіп, өзгермелі ортаға бейімделуді үйренуі керек, бұл оларға нақты жағдайда тілді жаттықтыруға мүмкіндік береді.

Жетіншіден, білім алушылардың *қатысымдық құзыреттілігі* дамытылады. Оның дәстүрлі тілдік жаттығулардан айырмашылығы қатысымдық жаттығулар білім алушыларға *тілді жаттықтыруға және қарым-қатынас дағдыларын дамытуға* мүмкіндік береді. Мысалы, қатысымдық жаттығуда білім алушылар өздерінің *сүйікті хоббиі* туралы сыныптастарымен *экспронттық сұхбат жүргізуі* мүмкін. Бұл жаттығуда білім алушылар үйреніп жатқан тілді қолданып қана қоймайды, сонымен қатар сұрақ қою, өз ойын, ойын жеткізу, басқа адамдардың жауаптарын тыңдау және түсіну дағдыларын дамытады. Бұл жаттығудың нәтижесінде білім алушылар қазақ тілінде қарым-қатынас жасауда практикалық тәжірибе жинақтап, қарым-қатынас мақсатына жету үшін қажетті тілдік құралдарды жақсы меңгеруді үйренеді.

Сегізіншіден, барлық жұмыс түрлері білім алушылардың *ынтасын ояту мүмкіндігіне бағытталады*. Қатысымдық жаттығулар білім алушыларға тіл үйрену тек грамматика мен лексиканы меңгерумен шектелмейтінін, сонымен қатар қатысымдық дағдылар мен қабілеттерді дамытудың кеңірек үдерісінің бөлігі екенін түсінуге көмектеседі. Мысалы, білім алушылар өз қызығушылықтарына немесе жұмыс саласына қатысты *қазақ тілінде жобасын әзірлеу және ұсыну* үшін топта жұмыс істей алады. Бұл *зерттеу жүргізу, презентация дайындау* және басқа білім алушылармен *қазақ тілінде сөйлесуді қамтуы* мүмкін. Мұндай тапсырмалар білім алушыларды шабыттандыруы мүмкін, өйткені олар тіл туралы білімдерін нақты өмірде және нақты жобаларда қалай қолдануға болатынын көреді. Бұл олардың тіл үйренуге деген ынтасы мен қызығушылығын оятуы мүмкін.

Жалпы алғанда, қатысымдық жаттығулардың тілдік немесе сөйлесу жаттығулары сияқты жаттығулардың басқа түрлерінен көптеген артықшылықтары бар. Олар білім алушыларға тілді неғұрлым шынайы жағдайларда қолдану мүмкіндігін береді, өзара әрекеттестік пен әлеуметтік дағдыларды дамытады және жаттығуларды білім алушылардың нақты қажеттіліктеріне бейімдейді. Сондықтан қатысымдық бағдарлы оқытуда қолданылатын жаттығулар жүйесі білім алушылардың қатысымдық дағдылары мен қабілетін дамытуға бағытталғандықтан тиімді саналады. Сондай-ақ, қатысымдық бағдарлы оқытуда қолданылатын жаттығулар жүйесі білім алушылардың өз бетінше жұмыс істеу дағдыларын дамытуға ықпал етеді. Қатысымдық жаттығулар әдетте білім алушылардың оқу үдерісіне белсенді қатысуын және сабақтан тыс уақытта өз бетінше жұмыс істеуін талап етеді. Бұл білім алушыларға жоспарлау, ұйымдастыру және өзін-өзі басқару дағдыларын дамытуға көмектеседі.

Қатысымдық бағдарлы оқытуда қолданылатын жаттығулар жүйесінің тиімділігін растайтын көптеген зерттеулер бар. Кейбір зерттеулерде қатысымдық оқыту тәсілін қолдану білім алушылардың мотивациясының жоғары деңгейіне әкелуі мүмкін екенін көрсетеді, өйткені олар тілдік қарым-қатынаста нақты нәтижелерге қалай жеткендерін көреді. Сонымен қатар, бұл әдіс білім алушыларға саяхатта немесе жұмыста ана тілінде сөйлейтін адамдармен сөйлесу сияқты нақты өмірлік жағдайларда қолдануға болатын қарым-қатынас дағдыларын дамытуға мүмкіндік береді. Басқа зерттеулер қатысымдық оқыту тілді тез және тиімді меңгеруге

әкелетінің көрсетеді, өйткені білім алушылар тілді шынайы өмірлік тапсырмалар мен жағдаяттар аясында қолданады, бұл тілдік құрылымдар мен сөздік қорды тереңірек және тұрақты есте сақтауға ықпал етеді. Сонымен қатар, қатысымдық бағдарлы оқытуда қолданылатын жаттығулар жүйесін қолдану білім алушыларға топта жұмыс істеу, басқаларды тыңдау және түсіну, өз ойларын дәлелдеу және т.б. сияқты *кең ауқымды дағдыларды* дамытуға көмектеседі. Бұл дағдылар тіл үйренуде, сонымен қатар жалпы өмірде де пайдалы.

Қорыта келгенде, қатысымдық бағдарлы оқытуда қолданылатын жаттығулар жүйесі тілді оқытудың тиімді әдісі деп айта аламыз. Ол шынайы өмірлік жағдаяттар мен тапсырмаларда тілді қолдану ұстанымдарына, сондай-ақ білім алушыларға нақты жағдайларда ана тілінде сөйлейтіндер қолданатын тілді жаттықтыруға мүмкіндік беретін шынайы материалдарды пайдалануға негізделген. Сонымен қатар, қатысымдық бағдарлы оқытуда қолданылатын жаттығулар жүйесі кері байланыс пен қателерді түзетуді көздейді, бұл білім алушыларға өз қателерін түсінуге және оларды түзетуді көмектеседі. Зерттеу нәтижелері қатысымдық бағдарлы оқытуда қолданылатын жаттығулар жүйесін қолдану тілді тез және тиімді меңгеруге, коммуникативті дағдыларды жақсартуға және тілді нақты жағдайда қолдануға сенімділікке әкелетінін көрсетті. Сонымен, қатысымдық бағдарлы оқытуда қолданылатын жаттығулар жүйесі тілді оқытудың маңызды әдісі, ол тілді оқытудың тиісті әдісін таңдауда ескеруге тұрарлық.

Әдебиеттер тізімі

1. Курманова, А. К., Курманбаева, Ш. К. Қатысымдық бағдарлы оқыту мәселесінің зерттелуі [Текст] // Торайғыров университетінің хабаршысы. Педагогикалық сериясы. – 2022. – №1. – Б. 400-412. <https://doi.org/10.48081/JUAP1704>
2. Курманова, А. К. Білім алушылардың коммуникативтік құзыреттілігін қалыптастырудың тиімді әдістері [Текст] // Ш.Уәлиханов атындағы Көкшетау университетінің хабаршысы. Филология сериясы. – 2022. – №2. – Б. 91-101.
3. Носонович Е.В., Мильруд Р.П. Параметры аутентичного учебного текста // Иностранный язык в школе, 1999. – № 1. – С. 11–18.
4. Langerak, M., Schoonen, R., Hulstijn, J. H. (2020). Flexible Language Learning: The Effect of Content and Language Integrated Learning and Student-Centered Learning on Language Learning. *Frontiers in psychology*, 11, 324. <https://www.frontiersin.org/articles/10.3389/fpsyg.2020.00324/full>
5. Holec, H. (1981). *Autonomy and Foreign Language Learning*. Oxford / New York: Pergamon Press. <https://scirp.org/reference/referencespapers.aspx?referenceid=1454927>
6. Әлімов А.Қ. Интербелсенді оқу әдістемесін мектепте қолдану. Оқу құралы/ Әлімов Асхат Қамзаұлы, – Астана: Назарбаев Зияткерлік мектептері ДББҰ Педагогикалық шетерлік орталығы, 2014, – 188 б.

ҚАЗАҚ ТІЛІН МОДУЛЬДІК ТЕХНОЛОГИЯМЕН ОҚЫТУ

СМАИЛОВА А.Д.,

№22 мектеп-гимназиясының қазақ тілі мен әдебиет пәні мұғалімі, педагог-зерттеуші.

Қазақстан Астана қ.

Аңдатпа. «Қазақ тілін модульдік технологиямен оқыту» атты мақалада автор оқыту әдістерінің ішіндегі модульдік оқыту технологиясының ерекшелігіне, маңызына тоқталады. Педагогикалық технологиялар турасында айтылған Ж.А.Қараев, Б.Әбдікәрімұлы, М.Мәлібекова,